

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 28.3.2008
KOM(2008) 159 lopullinen

2008/0064 (COD)

Ehdotus:
EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON PÄÄTÖS
Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuodesta (2009)
(komission esittämä)

PERUSTELUT

Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuosi (2009)

1. JOHDANTO

Euroopan on vahvistettava luovuuttaan ja innovointikykyään sekä sosiaalisista että taloudellisista syistä. Eurooppa-neuvosto on useasti todennut, että innovointi on ratkaiseva tekijä siinä, pystytäänkö Euroopassa löytämään ratkaisuja globalisaatiosta johtuviin haasteisiin ja hyödyntämään sen mukanaan tuomat mahdollisuudet. Esimerkiksi joulukuussa 2006 neuvosto totesi, että ”Euroopan on käytettävä strategista lähestymistapaa, jolla pyritään saamaan aikaan innovaatioille suotuisa ympäristö, jossa tietämys muunnetaan innovatiivisiksi tuotteiksi ja palveluiksi”¹. Nykytalous, jossa korostuu tiedon paremmalla hyödyntämisellä ja nopealla innovoinnilla saavutettava arvonlisäys, edellyttää luovien taitojen pohjan laajentamista kattamaan koko väestö. Erityisesti tarvitaan taitoja ja osaamista, joiden turvin ihmiset pystyvät suhtautumaan muutoksiin mahdollisuuksina ja pysymään avoimina uusille ajatuksille, jotka edistävät innovointia ja aktiivista osallistumista kulttuurisesti monimuotoiseen osaamisyhteiskuntaan.

Innovointikyky muistuttaa läheisesti luovuutta siinä mielessä, että se on kulttuurisiin ja ihmissuhdetaitoihin ja arvoihin perustuva yksilön ominaisuus. Jotta siitä saataisiin kaikki mahdollinen hyöty, sitä on kehitettävä laajasti koko väestössä. Eurooppa-neuvosto korosti jälleen koulutuksen merkitystä luovuuden, innovaatioiden ja kilpailukyvyyn lisäämiselle maaliskuussa 2007, jolloin se otti käyttöön koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin yhdistävän käsitteen ”osaamiskolmio”².

¹ Puheenjohtajan päätelmät – Bryssel, 14. ja 15. joulukuuta 2006, kohta 28.

² Puheenjohtajan päätelmät – Bryssel, 8. ja 9. maaliskuuta 2007.

Koulutus 2010 -työohjelma³ sekä elinikäistä oppimista, nuorisopolitiikkaa ja niihin liittyviä aloja kuten kulttuuria koskevat yhteisön toimintaohjelmat tarjoavat mahdollisuuksia vaihtaa Euroopan tasolla kokemuksia ja hyviä käytäntöjä ja syventää sidosryhmien käsitystä siitä, miten luovuutta ja innovointikykyä voidaan edistää. Tällainen on etenkin elinikäisen oppimisen avaintaidoista 18 päivänä joulukuuta 2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus⁴. Siinä vahvistetaan eurooppalainen viitekehys, johon sisältyy kahdeksan avaintaitoa (jotka määritellään ”tietoina, taitoina ja asenteina”) ja joka käsittää kaikki elämänvaiheet kattavan laajan koulutusohjelman. Monilla näistä taidoista on merkitystä henkilökohtaisen, ihmissuhteisiin liittyvän ja kulttuurien välisen luovuuden ja innovoinnin kannalta. Tällaisia avaintaitoja ovat esimerkiksi ”matemaattinen osaaminen ja perusosaaminen luonnontieteiden ja tekniikan aloilla”, ”digitaaliset taidot”, ”oppimistaidot”, ”sosiaaliset ja kansalaisuuteen liittyvät taidot”, ”aloitekyky ja yrittäjyys” sekä ”tietoisuus kulttuurista ja kulttuurin ilmaisumuodot”.

Euroopan teemavuodeksi nimeäminen helpottaa huomattavasti haasteisiin vastaamista, sillä sen avulla voidaan lisätä yleistä tietoisuutta asiasta, levittää tietoa hyvistä käytännöistä, kannustaa tutkimustoimintaa, luovuutta ja innovointia sekä virittää poliittista keskustelua ja saada aikaan muutoksia. Teemavuoden aikana yhteisö sekä kansallinen ja alue- ja paikallistaso toimivat yhdessä, ja myös sidosryhmille tarjoutuu mahdollisuus osallistua toimintaan. Yhteistyö luo synergiaa tiedotus- ja valistustoimintaan ja mahdollistaa poliittisen keskustelun kohdistamisen johonkin tiettyyn kysymykseen.

Teemavuoden 2009 tavoitteena on edistää luovuutta ja innovointikykyä kaikille kuuluvina avaintaitoina. Tavoite noudattaa komission tiedonantoa *Laajapohjainen innovaatiostrategia EU:lle*, sillä sen mukaan ”... [koulutuksen] on oltava politiikan keskiössä, muuten innovaatiotoiminta jää tuuliajolle. Koulutuksella on tuettava lahjakkuutta ja luovuutta jo varhaisessa vaiheessa.”⁵ Näin ollen elinikäisen oppimisen ohjelma on tärkeä tuki tälle aloitteelle. Muita asiaan liittyviä aloja kuten yritystoimintaa, tietoyhteiskuntaa, tutkimusta, koheesiota tai maaseudun kehittämistä koskevalla politiikalla ja ohjelmilla tuetaan soveltuvin osin tätä Euroopan teemavuotta.

2. TAUSTAA

Luovuus on inhimillinen ominaisuus, joka ilmenee monilla aloilla ja monissa eri yhteyksissä taideteoksista, muotoilusta ja käsityötuotteista aina tieteellisiin saavutuksiin ja yrittäjyyteen, sosiaalinen yrittäjyys mukaan luettuna. Luovuuden moniulotteisuus viittaa siihen, että tietämys useilta eri aloilta – niin teknisiltä kuin muiltakin aloilta – voi muodostaa perustan luovuudelle ja innovoinnille. Innovointi on uusien ajatusten toteuttamista käytännössä; luovuus on innovoinnin ehdoton edellytys. Uusien tuotteiden, palvelujen, menetelmien, strategioiden ja organisaatioiden edellytyksenä on, että ihmiset kehittelevät uusia ajatuksia ja yhdistelevät niitä uusin tavoin. Luova ajattelu ja vaativa ongelmanratkaisu ovat sen vuoksi yhtä oleellisia talouden ja yhteiskunnan aloilla kuin taiteessakin.

³ *Koulutus 2010 – Lissabonin strategian toteuttamisen edellyttämät kiireelliset uudistukset*, neuvoston ja komission 26. helmikuuta 2004 yhteisesti hyväksymä raportti. Katso myös Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtainen seurantaohjelma, EYVL C 142, 14.6.2002, s. 1.

⁴ Suositus 2006/962/EY, EUVL L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁵ KOM(2006) 502 lopullinen.

Luovuuden ja innovoinnin keskittymien – taidemaailman ja tieteen ja teknologian maailman – välillä ei useinkaan ole kovin tiivistä yhteyttä. Yksi teemavuoden tärkeistä tavoitteista on lähentää näitä maailmoja osoittamalla konkreettisin esimerkein, kuinka hyödyllistä on tarkastella luovuuden ja innovoinnin käsitteitä yhdessä useilla aloilla, esimerkiksi kouluissa, yliopistoissa ja yksityisissä ja julkisissa organisaatioissa.

Merkittävä ja usein hyödyntämätön innovaatioiden lähde voi löytyä organisaation ulkopuolelta eli käyttäjistä. Käyttäjien tarpeet voivat olla lähtökohtana uusien ja kilpailukykyisempien tuotteiden ja palvelujen kehittämiseksi ja niiden parantamiseksi ja suunnittelulle. Jos käyttäjillä on tarvittavaa osaamista, he pystyvät kuluttajina turvaamaan innovointimyrönteisen markkinaympäristön ja sen lisäksi ratkaisemaan odottamattomia ongelmia ja osallistumaan tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen. Kuluttajien osallistumisen myönteiset vaikutukset ovat selitys sille, miksi tiivistä yhteistyötä käyttäjien kanssa tekevät uuden teknologian tuottajat ovat innovoineet menestyksekkäästi.

Taidot ja innovointi ovat dynaamisessa suhteessa toisiinsa: ihmisten asenteet ja heidän taitonsa ja tietonsa edistävät innovointia, ja innovointi puolestaan muuttaa osaltaan taitotarpeita niin yhteiskunnassa kuin yrityksissäkin. Millään tietyllä taitojen yhdistelmällä ei voida taata menestyksestä innovointia kaikissa olosuhteissa. Innovointiprosesseista on tulossa entistä verkostoituneempia, monialaisempia ja ongelmakeskeisempiä, mikä tekee yleistaidoista kuten oppimistaidoista ja kyvystä toimia tehokkaassa vuorovaikutuksessa muiden kanssa yhä tarpeellisempia. Sen vuoksi on tärkeää nähdä taidot ”tietojen, taitojen ja asenteiden” kokonaisuuksina avaintaidoista annetun suosituksen mukaisesti. Suhtautuminen muutoksiin saattaa olla yhtä tärkeää kuin muodollinen pätevyys.

Motivaatio ja aloitekyky ovat luovuuden ja innovointikyvyn perusedellytyksiä. Näille ominaisuuksille luodaan pohja yksilönkehityksen varhaisvaiheessa. Ensimmäisinä kouluvuosina luovuudella on iso osa opetussuunnitelmassa, mutta sen osuus vähenee jyrkästi koulutuksen edetessä. Koulutusjärjestelmien suurimpia haasteita onkin pitää lasten ja nuorten luovuuden kipinä elossa. Haasteeseen on yritetty vastata muun muassa panemalla enemmän painoa luoviin oppiaineisiin, kehittämällä uusia oppimistapoja ja suosimalla erilaista vapaa-ajan toimintaa.

Myös monikulttuurinen osaaminen ja ihmissuhdetaidot ovat elintärkeitä, sillä ne antavat ihmisille valmiudet osallistua vaikuttaen ja rakentavalla tavalla yhteiskunta- ja työelämään yhä erilaistuvissa yhteiskunnissa. Kansalaisuuteen liittyvien taitojen avulla yksilöt voivat osallistua kansalaistoimintaan, koska heillä on tarvittava tieto yhteiskunnallisista ja poliittisista käsitteistä ja rakenteista ja he ovat sitoutuneet osallistumaan aktiiviseen ja demokraattiseen toimintaan. Nämä taito- ja tietokokonaisuudet ovat siksi tärkeitä myös luovuuden ja innovointikyvyn vaalimiseksi.

Entistä suurempi tarve kehittää luovuuteen, innovointiin ja kriittisyyteen liittyviä taitoja tarkoittaa sitä, että perinteiset opetusmenetelmät, jotka perustuvat suoraan ohjeistamiseen ja luennointiin, eivät enää riitä. Niiden tilalle tulee entistä oppijälähtöisempiä malleja, joissa on keskeistä oppijan aktiivinen osallistuminen pohdinta- ja tulkintaprosessiin. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja sosiaalisia toimintatapoja ja tottumuksia luovasti muunnellen. Menestyksekkään oppimisen ja innovoinnin ehdoton edellytys on avoimuutta ja luovuutta tukeva organisaatiokulttuuri.

3. KUULEMISET JA ODOTETUT VAIKUTUKSET

3.1. Intressitahojen kuuleminen

Euroopan parlamentin jäsenten ja jäsenvaltioiden kanssa on käyty epävirallisia keskusteluja Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuoden järjestämisestä nykyisten ohjelmien puitteissa. Yleinen suhtautuminen aloitteen asiasisältöön on ollut myönteinen, ja laajalta sidosryhmäjoukolta saadut lukuisat lisätietopyynnöt ovat osoitus hankkeen tarpeellisuudesta.

3.2. Odotetut vaikutukset

Koulutus 2010 -työohjelman erilaisiin tuotoksiin kuuluvat esimerkiksi kaksivuotiskertomukset useisiin eri koulutuskysymyksiin liittyvästä yhteistyöstä sekä tiettyjä aiheita kuten epävirallisen ja arkioppimisen tunnustamista tai elinikäistä ohjausta koskevat suositukset ja muut ei-sitovat periaatteet ja asiakirjat. Monet työohjelman toimista ja tuotoksista on kuitenkin suunnattu ensisijassa ammatinharjoittajille ja poliittisille päättäjille, eivätkä kansalaiset yleisemmin ole niistä riittävän tietoisia.

Luovuuden ja innovointikyvyn kehittämiseen keskittyvä Euroopan teemavuosi tarjoaisi tilaisuuden tuoda joitakin näistä tuotoksista kansalaisten tietoisuuteen helposti lähestyttävällä ja mielenkiintoa herättävällä tavalla. Samalla voitaisiin tuoda esiin Euroopan tasolla jo hyväksytyjä analyysituloksia ja poliittisia suosituksia. Koko Euroopan kattavaan hankkeeseen osallistuminen antaisi myös sidosryhmille kuten Euroopan laajuudella, kansallisesti ja alue- tai paikallistasolla toimiville laitoksille ja kansalaisjärjestöille tilaisuuden parantaa vaikutusmahdollisuuksiaan ja saada laajempaa tunnustusta työlleen. Näin ollen teemavuosi parantaa osaltaan Koulutus 2010 -työohjelmaan kuuluvien nykyisten hankkeiden vaikuttavuutta, ja sen avulla voidaan koota yhteen riittävä määrä toimia, joilla luovuuden ja innovoinnin edellyttämiä taitoja pystytään kehittämään. Siinä tullaan myös hyödyntämään Euroopan kulttuurienvälisen teemavuoden (2008) tuloksia, sillä ihmissuhdetaitojen ja monikulttuurisen osaamisen merkitys luovuuden ja innovointikyvyn synnyttäjänä kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä on siinä korostetusti esillä.

Teemavuodella odotetaan siten olevan vähintään yhtä suuri vaikutus kuin aikaisemmilla samantyyppisillä koulutusalan aloitteilla, joita ovat olleet esimerkiksi elinikäisen oppimisen eurooppalainen teemavuosi (1996) ja Euroopan liikuntakasvatuksen teemavuosi (2004). Kilpailukykyä, tietoa ja taitoja korostetaan nykyisin Lissabonin strategian hengessä, mikä todennäköisesti lisää entisestään sidosryhmien mielenkiintoa teemavuoden aikaansaannoksia kohtaan.

Luovuutta ja innovointikykyä edistetään jo nykyisin suoraan tai välillisesti koulutusalan toimien lisäksi muidenkin asiaankuuluvien alojen politiikalla, esimerkiksi yritys-, joukkoviestintä-, koheesio-, maaseudun kehittämis- ja tutkimuspolitiikalla. Komissio aikoo lisätä teemavuoden vaikuttavuutta hyödyntämällä myös näiden alojen toimia.

4. EHDOTUKSEEN LIITTYVÄT OIKEUDELLISET NÄKÖKOHDAT

4.1. Tiivistelmä toimien tavoitteista ja ehdotetut toimenpiteet

Euroopan teemavuoden yleistavoitteena on edistää kaikkien ihmisten luovuutta, koska se on innovoinnin liikkeelle paneva voima ja keskeinen tekijä henkilökohtaisten ja ammatillisten sekä yrittäjyyteen liittyvien ja yhteiskunnallisten taitojen kehittämisessä.

Neuvosto antoi 27 päivänä kesäkuuta 2002 päätöslauselman elinikäisestä oppimisesta⁶. Siinä esitetyn elinikäisen oppimisen ajatuksen mukaisesti luovuutta ja innovointikykyä aiotaan edistää jokaisessa elinikäisen oppimisen vaiheessa juuri siihen sovitetulla tavalla. Se alkaa varhaiskasvatuksesta, jatkuu oppivelvollisuuskoulun ja toisen asteen koulutuksen puitteissa ja laajenee läpi työelämän eläkkeelle jäännin jälkeiseen aikaan. Luovuus- ja innovointikasvatus soveltuu sekä virallisissa, epävirallisissa että arkielämän ympäristöissä tapahtuvaan oppimiseen.

Muiden Euroopan teemavuosien tapaan toimenpiteisiin sisältyy tiedotus- ja edistämiskampanjoita sekä Euroopan laajuisesti, kansallisesti, alueellisesti tai paikallisesti toteutettavia tapahtumia ja hankkeita, joilla välitetään keskeisiä viestejä ja levitetään tietoa esimerkeiksi kelpaavista hyvistä käytännöistä. Teemavuoden toteuttamiseen käytetään nykyisiä yhteisön ohjelmia, ennen kaikkea elinikäisen oppimisen ohjelmaa 2007–2013⁷ ja Kulttuuri-ohjelmaa 2007–2013⁸ sekä eräitä muita ohjelmia ja aloitteita⁹ kullekin niistä asetettujen, vuoden 2009 kattavien ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti. Näihin ensisijaisiin tavoitteisiin sisältyvät muun muassa seuraavat alakohtaiset tavoitteet: herätetään ja vahvistetaan luovuutta ja innovointia tai kehitetään koulujen taide- ja tiedeopetusta yhdisteleviä innovatiivisia pedagogisia malleja; edistetään ”osaamiskolmiota” perustamalla yliopistojen ympärille oppimisalueita vauhdittamaan alueellista kehitystä; tuetaan innovaatioiden kehittämistä ja siirtoa ammatillisella koulutuksella; edistetään aikuisten henkilökohtaista kehitystä lisäämällä heidän kulttuuritietoisuuttaan ja luovan ilmaisun ja innovoinnin taitoaan aikuiskoulutuksen avulla; toteutetaan kaikissa eri elämänvaiheissa tapahtuvaan elinikäiseen oppimiseen liittyviä viestintätoimia ja -tapahtumia tulosten levittämiseksi ja soveltamiseksi.

Jotta teemavuoden aikana toteutettavat toimet varmasti vastaavat kunkin jäsenvaltion tarpeita ja olosuhteita ja jotta koko Euroopassa saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti, jäsenvaltioita pyydetään nimeämään Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuoden järjestämisestä kyseisessä jäsenvaltiossa vastaava kansallinen koordinaattori, jos Lissabonin strategian kansallinen koordinaattori ei pysty tätä tehtävää hoitamaan. Euroopan tason toimia koordinoi eurooppalainen ohjausryhmä, jonka muodostavat kansallisten koordinaattoreiden edustajat.

4.2. Oikeusperusta

Aloite perustuu EY:n perustamissopimuksen 149 ja 150 artiklaan. Kyseiset artikkelit kytketään yleensä yhteen, mikä vastaa elinikäisen oppimisen lähestymistapaa, joka on tunnustettu monissa yhteisön teksteissä – johdanto-osan kappaleissa mainitut tekstit mukaan luettuina – jo yli kymmenen vuoden ajan.

4.3. Toissijaisuusperiaate

Tämä ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen aivan kuten nykyinen elinikäisen oppimisen ohjelmakin, jonka puitteissa teemavuoden toimintaa suurelta osin toteutetaan.

⁶ EYVL C 163, 9.7.2002, s. 1.

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1720/2006/EY, tehty 15. marraskuuta 2006 (EUVL L 327, 24.11.2006, s. 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1855/2006/EY, tehty 27. joulukuuta 2006 (EUVL L 372, 27.12.2006, s. 22).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_en.pdf.

Ehdotuksen tavoitteita ei voida riittävästi saavuttaa yksinomaan jäsenvaltioiden toimin, koska pelkästään jäsenvaltioissa toteutettavilla toimilla ei voitaisi hyödyntää eurooppalaista ulottuvuutta, joka antaa jäsenvaltioille tilaisuuden vaihtaa keskenään nimenomaan luovuuden ja innovoinnin alan avaintaitojen edistämistä koskevia kokemuksia ja hyviä käytäntöjä.

Ehdotuksen tavoitteet voidaan paremmin saavuttaa yhteisön toimin, sillä Euroopan teemavuosien toimissa yhdistyy riittävän laajasti yleinen tietoisuuden lisääminen ja poliittisen vuoropuhelun vahvistaminen, minkä vuoksi ne ovat oivallinen keino etsiä ratkaisuja Euroopan yhteisiin haasteisiin.

4.4. Suhteellisuusperiaate

Ehdotetut toimenpiteet ovat yksinkertaisia ja ne perustuvat nykyisiin ohjelmiin ja viestintätoimien uudelleenkehittämiseen teemavuoden aiheisiin. Toimista ei aiheudu suhteetonta hallinnollista rasitetta niitä toteuttaville viranomaisille.

4.5. Sääntelytavan valinta

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös on sopivin sääntelytapa, jolla voidaan varmistaa lainsäätäjän täysimääräinen osallistuminen teemavuoden suunnitteluun.

5. TALOUSARVIOVAIKUTUKSET

Teemavuotta varten ei haeta lisärahoitusta. Elinikäisen oppimisen ohjelmassa samoin kuin muissa asiaan liittyvissä ohjelmissa on mahdollista asettaa tavoitteita joustavasti joko yhdeksi tai useammaksi vuodeksi, mikä antaa riittävästi taloudellista liikkumavaraa tiedotuskampanjan tukemiseen vastaavassa määrin kuin aikaisempina Euroopan teemavuosina. Myös teemavuoden toteuttamiseen tarvittavat hallinnolliset resurssit saadaan nykyisistä hallintobudjeteista.